

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РИБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Ємцев В.І., к.е.н.

Національний університет харчових технологій

Рибна галузь є однією зі складових економіки України в цілому й, зокрема, її аграрно-промислового комплексу. Основне завдання рибної галузі України – забезпечення рибною продукцією населення країни.

Експерти оцінюють ємність ринку рибопродукції України в розмірі 8,5 млрд. грн. (1,1 млрд. долл. США)[2].

Проведений аналіз показує, що за період з 1995-2010 рр. вилов риби й інших водних живих ресурсів в Україні скоротився майже вдвічі, з 400,2 тис.т до 219,1 тис.т.

Таблиця 1

Динаміка вилову риби та добування інших водних живих ресурсів в Україні

	Виллов риби та добування інших водних живих ресурсів, тон				
	усього	у т.ч. за видами водоймищ			
		у внутрішніх водоймах	у виключній (морський) економічній зоні України	у виключних (морських) економічних зонах інших держав	у відкритій частині Світового океану
1995	400191	67816	30133	279548	22694
2000	350087	38210	56990	175033	79854
2005	265585	37396	61176	149622	17391
2010	219135	38420	69710	110628	-

Джерело: [1]

Структурний аналіз вилову риби та добування морепродуктів підприємствами рибної галузі свідчить, що

- підприємства океанічного промислу забезпечили - 50,5 % вилову;
- підприємства Азово - Чорноморського басейну - 31,9 %;
- підприємства внутрішніх водойм - 17,6%.

На 7 океанічних суднах, що вели промисел, за 2010 рік вироблено 85,4 тис. т. товарно-харчової рибної продукції, що на 25 % менше минулого року (114,3 тис.т). В той же час в Україну було завезено 9,5 тис.т рибної продукції, що складає лише 11% від загального обсягу виробленої в океані продукції, з якої 8,2 тис. т припадає на рибні консерви і трохи більше 1 тис.т – рибна мука.

Імпорт риби та морепродуктів в Україну за 2010 рік збільшився в порівнянні з 2009 роком на 4,6 % та склав 471,2 тис. т, або 653,5 млн. дол. США.

Поставки у великих обсягах імпортої рибної продукції здійснюються з Норвегії, Естонії, Канади, Російської Федерації, Ісландії та ін.

Здебільшого це риба морожена - 334,2 тис. т, така як оселедець, сардина, сарданела, скумбрія, яка використовується рибопереробними підприємствами галузі і доля якої у загальному обсягу імпорту рибної продукції сягає 73%.[1].

Проведений аналіз свідчить, що у 2010 р. на внутрішньому ринку України було реалізовано 524,0 тис. т товарно-харчової рибної продукції, при цьому лише близько 19,6% від загального обсягу споживання, займала риба українського виробництва, 80,4% - імпортована риба.

Все це зумовлює зростання імпортозалежності підприємств по переробці риби, низьку конкурентоспроможність підприємств та галузі в цілому, загрозу продовольчої безпеки держави.

Експорт риби та морепродуктів у 2010 р склав 63,5 тис. т на суму 65,5 млн. дол. США. Україна експортує, в основному, свіжу та охолоджену рибу, а також рибні консерви до Російської Федерації та Казахстану.[1]

Результати досліджень свідчать, що у 2010 р. на внутрішньому ринку України було реалізовано 524,0 тис. т товарно-харчової рибної продукції. В цій продукції велика частка припадає на рибні консерви, що становить 78,6 тис. т, (або майже 53 відсотки від загальної виробленої вітчизняної товарно- харчової рибної продукції). При цьому лише близько 19,6% від загального обсягу споживання, займала риба українського виробництва, 80,4% - імпортована риба.

Розрахунково визначено, що рівень споживання населенням України вітчизняної харчової рибної продукції у 2010 р. становило близько 2,6 кг на особу. Загальне споживання, з урахуванням імпорту, при біологічно-обґрунтованій нормі споживання риби та інших водних живих ресурсів – 23,7 кг. на душу населення в рік, фактично склало 15,4 кг (з них 2,8-3,2 кг становлять консерви з риби й морепродуктів).

Таблиця 2

Ринок риби та рибної продукції в Україні. (тис.т)

	1995	2000	2005	2007	2008	2009	2010
Всього, в т.ч.	188	413,2	676,7	710,3	810,8	696,9	705
Вироблено в Україні	98,0	123,9	187,8	214	245,2	246,3	233,8
Імпорт	90	290,3	433,2	468,9	581,6	450,6	471,2
В розрахунку на одну особу (кг/рік)	3,6	8,4	14,4	14,8	17,5	15,1	15,4

Джерело: [1]

Існуючий рівень споживання риби та рибних продуктів, у порівнянні з науково-обґрунтованими нормами споживання основних продуктів харчування, свідчить про великі можливості нарощування потенціалу ринку рибної продукції.

Для цього треба, в першу чергу, використовувати можливості виробництва риби у внутрішніх водоймах. Україна залишається європейським лідером по площі рибного господарського фонду (4% території країни - прісноводні басейни, що мають площу 24 тис. кв.км), проте її можливості

використовуються не ефективно, що веде до зменшення загального вилову та споживання риби та рибної продукції населенням. Прісноводна аквакультура в Україні дає щорічно 35-45 тис. т товарної риби (близько 1 кг/рік на душу населення). Світові ж тенденції свідчать, що на долю аквакультури припадає 47% загального обсягу виробництва риби, і саме цей напрямок забезпечує зростання споживання риби населенням планети, яке в середньому складає 16, 3 кг/особу [2].

На наш погляд, зниження, за останніх п'ятнадцять років, у 2 рази вилову риби у внутрішніх водоймах України пов'язане з тим, що не до кінця вирішеними є питання сучасного стану гідроспоруд, їх оренди та оренди землі під водоймами, невідповідність деяких нормативних актів, що регулюють питання їх використання, сучасним умовам. Аквабізнес має тривалий оборот коштів, тому розвивати аквакультуру можна лише за наявності твердих гарантій власності на землю, при відсутності яких входити в довгі кредитні програми дуже ризиковано.

Дослідженнями встановлено, що основні проблеми розвитку рибної галузі країни, забезпечення розвитку її конкурентоспроможності, пов'язані з майже повною відсутністю власного трального флоту, із застарілими матеріально-технічною базою та технологіями, нераціональним використанням існуючих виробничих потужностей, руйнуванням взаємовигідної внутрішньогалузевої кооперації

Результати дослідження свідчать, що в існуючих умовах найдоступнішим шляхом розвитку конкурентоспроможності вітчизняного рибогосподарського комплексу в цілому є

- посилення впливу регуляторних можливостей держави на формування галузевої інноваційної, цінової, природоохоронної та соціально-економічної політики;

- забезпечення зменшення імпортозалежності та збільшення самозабезпечення рибними продуктами за рахунок відбудови власного експедиційного флоту, інтенсивного розвитку аквабізнесу, збільшення продуктивності внутрішніх водойм;

- державне фінансування селекційних досліджень та відтворення водних ресурсів внутрішніх водойм.

Джерела.

1. Про соціально-економічне становище України за 2010 год. [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

- 2.Офіційний сайт ФАО [електронний ресурс]. – режим доступу: www.FAO.org/ FAO FishslatPlus. Ver. 2.30.2009